

РЕЦЕНЗІЇ

М. І. Мичко

*доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
заступник прокурора Донецької області*

С. Г. Кузьменко

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Донецького юридичного інституту
Луганського державного університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка*

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ТА КАСАЦІЙНОМУ ПОРЯДКАХ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Мета даної роботи полягає у рецензуванні монографії К. В. Гусарова щодо перегляду судових рішень в апеляційному та касаційному порядках [1]. Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання зазначених питань і на які спирався автор при підготовці монографічного дослідження, дозволяє зробити висновок, що розглядувані правові інститути стали предметом поглибленого вивчення, насамперед, після запровадження у 2001 році в цивільне процесуальне законодавство апеляції та нової за змістом касації. Поряд із цим за умови набрання чинності Законом України "Про судоустрій і статус суддів" деякі положення вказаної монографії та окремі її висновки потребують нових підходів, а низка не втратила актуальності, враховуючи велику теоретичну значущість та концептуальність авторських підходів до наукових висновків, що містяться у монографії.

У процесуальній науці крім монографії, що рецензується, не існує комплексного монографічного дослідження зазначених стадій цивільного судочинства. Раніше опубліковані монографічні дослідження вітчизняних вчених Л. Є. Гузя та П. І. Шевчука [2; 3] базувались на положеннях ЦПК 1963 р. Поряд із цим значний вклад у дослідження проблем перегляду судових рішень в інстанційній системі судів цивільної юрисдикції також покладений завдяки науковим працям О. О. Борисової, В. В. Комарова [4; 5] та інших вчених.

Зміст монографії К. В. Гусарова дозволяє зробити висновок про те, що дослідження вказаної теми є самостійною творчою працею. Робота має логічну структуру, багату теоретичну, емпіричну основи. Автор вносить аргументовані та обґрунтовані пропозиції по вдосконаленню закріплених в законодавстві процесуальних питань, пов'язаних із можливістю оскарження судових рішень в порядку цивільного судочинства. Зміст монографії відображає наукові здобутки автора, що містяться у наукових

публікаціях фахових видань України та за кордоном. Поряд із цим робота має принципово нові підходи до висвітлення проблем цивільного судочинства, пов'язаних з переглядом судових рішень та інстанційною системою цивільних судів.

Важливе теоретичне значення мають висновки автора відносно правової природи та змісту правосуддя в цивільних справах. Вперше зроблено висновок про існування двох видів контрольної функції правосуддя у цивільному судочинстві: як діяльності місцевих судів по контролю за актами, діями чи бездіяльністю несудових органів цивільної юрисдикції та як діяльності судів контролюючих інстанцій по дотриманню вимог законності і обґрунтованості судових рішень. З теоретичної точки зору розкрито зміст контрольних правовідносин у цивільному процесі та особливості їх реалізації у цивільному процесуальному праві при перегляді судових рішень. З позицій міжнародно-правових стандартів здійснення правосуддя та права на доступ до правосуддя автором з'ясовано найбільш оптимальні моделі перегляду судових актів в порядку цивільного судочинства та суб'єктне коло оскарження судових актів, а також досліджені сучасні європейські моделі апеляційного провадження як межі апеляційного перегляду цивільних справ.

Слід погодитись із критикою автора щодо можливості апеляційного суду вийти за межі апеляційної скарги при застосуванні ч. 3 ст. 303 ЦПК України враховуючи диспозитивні засади цивільного судочинства. У той же час з огляду на деякі публічні засади окремого провадження цивільного судочинства потребує підтримки теза автора про доцільність надання можливості апеляційному судові виходу за межі апеляційної скарги при перегляді судових рішень по справах окремого провадження. З огляду на це вносяться пропозиції про необхідність доповнення ст. 233 ЦПК України частиною п'ятою, яка б закріплювала особливості набрання рішенням суду першої інстанції законної сили у тих справах окремого провадження, в яких ухвалення рішення можливе за відсутності заінтересованої особи.

Автором доводиться належність права апеляційного оскарження необмежену колу осіб, які суб'єктивно вважають своє право порушеним судовим рішенням, що оскаржується та обґрунтовується необхідність вдосконалення процесуального механізму реалізації права на апеляційне оскарження. Разом з тим справедливо піддається критичній оцінці позиція Верховного Суду України з приводу встановлення порядку розгляду апеляційних скарг, що подані не за правилами, встановленими ЦПК України.

Ефективність апеляційного провадження визначається рухом цивільної справи в суді апеляційної інстанції та роллю апеляційного суду в дотриманні принципів верховенства права та законності при здійсненні правосуддя. Виходячи з цього доводиться як такі, що суперечать функціональній компетенції апеляційного суду, положення ст. 318 ЦПК України та пропонується позбавити суд апеляційної інстанції можливості переглядати у вказаному порядку власні рішення. Автором розкривається зміст правильного по суті і справедливого судового рішення та зміст формальних міркувань, з якими закон пов'язує неможливість скасування судового рішення.

При характеристиці касаційного провадження робиться висновок про необхідність збільшення строку касаційного оскарження враховуючи складність підготовки касаційної скарги та виключність й специфічність касаційного провадження. На монографічному рівні робляться висновки щодо можливих процесуальних наслідків відмови у відкритті касаційного провадження, в тому числі і при необґрунтованості касаційної скарги. Велике практичне значення має пропозиція К. В. Гусарова про необхідність встановлення на законодавчому рівні вимог щодо форми і змісту заяви про приєднання до касаційної скарги та особливості механізму такого приєднання з боку осіб, що не брали участі у справі, але суд у рішенні вирішив питання про їх права та обов'язки. На цій підставі обґрунтовується необхідність доповнення норм касаційного провадження положенням, яке б гарантувало вищевказаним особам реалізацію права на касаційне оскарження повною мірою незалежно від того, що сама особа, яка подала касаційну скаргу, відкликала її чи відмовилася від неї.

Разом із тим монографічному дослідженню, що рецензується, притаманні і деякі

спірні положення. Так, важко погодитись з автором про необхідність обмеження повноважень прокурора відносно оскарження судових рішень по тим цивільним справам, в яких вказана посадова особа не приймала участі при розгляді такої справи судом. Разом із тим спірним є висновок К. В. Гусарова про роль та місце суду касаційної інстанції у судовій системі України.

Проте вищевказані спірні положення не впливають на високий рівень та якість монографічного дослідження, які притаманні будь-якій творчій роботі. Вважаємо, що наукова праця К. В. Гусарова буде корисною фахівцям у сферах цивільного процесу та судоустрою, суддям, викладачам та студентам юридичних вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. *Гусаров, К. В.* Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядках [Текст] : [монограф.] / К. В. Гусаров. — Х. : Право, 2010. — 352 с.
2. *Гузь, Л. Е.* Апелляционное и кассационное производство. Теория, проблемы и практика применения судами первой, апелляционной и кассационной инстанций [Текст] / Л. Е. Гузь. — [изд. 1-е]. — Х. : Харьков юридический, 2003. — 248 с.
3. *Шевчук, П. І.* Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. коментар [Текст] / П. І. Шевчук. — К. : МАУП, 2002. — 96 с.
4. *Борисова, Е. А.* Проверка судебных актов по гражданским делам [Текст] / Е. А. Борисова. — М. : Городец, 2005. — 304 с.
5. *Комаров, В. В.* Актуальные проблемы реформы гражданского процессуального и арбитражного процессуального законодательства Украины [Текст] / В. В. Комаров // СНГ: реформа гражданского процессуального права : матер. междунар. конф. / под общ. ред. М. М. Богуславского и А. Трунка. — М. : Городец-издат, 2002. — С. 74–107.

